

Gausdals Tidende

35. årgang

Gausdal Historielag

nr. 1 - 2022

Årsmøte for 2020 og styret for 2021.

Som i fjor, så måtte årsmøtet utsettes fra mars til juni på grunn av corona-pandemien. I juni ble restriksjonene lettet, og det ble mulig å avholde møtet. Årsmøtet ble avholdt søndag 6. juni i Østre Gausdal Prestegård. Sikkert på grunn av pandemien, så var frammøtet ganske lavt, bare 16 medlemmer møtte fram. Årsberetning og regnskap ble godkjent.

Ved valget ble Arne Halvorsen gjenvalgt som leder for 1 år. Bjørn Kleiven gikk ut av styret. Etter valget ser styret slik ut: Arne Halvorsen, leder, Svein Fyksen, nestleder, Ivar Lauritsen, sekretær, Jørgen Møen, Inga Johanne Pighaug, Lise Thingvald og Ole Simen Finsveen, styremedlemmer. Varamedlemmer til styret er Marit Hjelmstad, (møter fast på styremøtene), Johs. Nordgården og Håkon Kråbøl. Valgkomite: Ivar Nergården, Eva Aamodt og Halvor Holen. Revisorer: Odd Røysom og Gustav Klåpe.

Underholdningen på årsmøtet sto Bjørn Erik Fredriksen for. Han viste bilder fra Gausdal – da og nå – gamle bilder av steder og bilder som viser hvordan det ser ut i dag.

Styremøtene ble holdt som normalt.

Arrangementer og aktivitet.

Driftsåret 2021 ble mye likt det foregående. Coronaviruset gjorde flere av de planlagte arrangementene vanskelig å gjennomføre, men noe fikk vi til. Vi hadde markvandring i «Kaptein Hans Kraabøl's rike», i Kråbølgrenda i Vestre, der vi besøkte mange av de forlangst nedlagte plassene som Kraabøl nevner i sin dagbok, som Historielaget har gitt ut. Frammøtet var meget bra, og i fint vær ble det en fin søndag. Birgit Kraabøl og Arne Halvorsen fungerte som kjentmenn.

Minnes Du kvelden derimot, ble langt fra vellykket. Birgit Kraabøl hadde laget et spennende kåseri med bilder om Hans Kraabøl, men med

bare 10 frammøtte ble denne kvelden et antiklimaks.

Gausdal Historielag deltok også i feiringa av 1000 årsminnet om kristningen av Gudbrandsdalen. Vårt bidrag ble avholdt i Ulsrud, og temaet var hvor mye kirken betydde for de norske utvandrerne.

Forfatteren Torbjørn Greipsland kåserte og Arne Halvorsen snakket om Gausdalskirkene i Minnesota. Dette ble arrangert sammen med Vonheims venner, som hadde sitt arrangement på lørdag og vi på søndag.

Vi har deltatt på 2 julemesser, en i Østre Gausdal Bygdahus og en på Aulestad. På Aulestad solgte vi bøker for vel kr. 8000,-, mens det ble mye mindre på den andre. Vi var også til stede ved Utmarksmuseet da de jubilerer, og solgte en eneste bok.

Underslaget er gjort opp, og vi har fått tilbake alle pengene.

Historielaget har nå 315 betalende medlemmer og 5 æresmedlemmer.

Siste året har vi fått hele 70 nye medlemmer, noe vi tror kommer av at vi selv kjøpte ut Gausdal Tidende i stedet for at det ble sendt ut sammen med reklame i posten. Gausdal Tidende har kommet med 4 nummer, og de tre siste er sendt ut til alle vi har epost adresser til. Vi oppfordrer alle medlemmer til å gi oss sine e-post adresser slik at vi får sendt de Gausdal Tidende som kommer utover året. Også for 2022 blir det et medlemsblad hvert kvartal.

Kontoret i Prestegården er åpent hver onsdag ettermiddag, fra kl. 16 til 18. I praksis så er det vanligvis folk til stede fra kl. 14. Det er veldig stor aktivitet i Historielaget, og det er snaut nok en dag der ingen er på kontoret og jobber med forskjellige prosjekter

Bokutgivelse og bokutvalget.

Det har i 2021 blitt utgitt 3 bøker og et temahefte. Slekter og gårder, Vestre Gausdal, kom endelig ut etter mange års forsinkelse. Birgit Kraabøl fikk samlet alle de løse trådene og fikk satt de sammen til boka, som ble stor og omfattende.

Jarle Bye har transkribert dagboka til Skipskaptein Hans Kraabøl, og den foreligger i A4 format. Dette er nok en bok for spesielt interesserte, men det er mye interessant og artig å finne i boka.

Så kom Gausdalsminner 19, som har fått veldig bra mottagelse. Den har en del flere sider enn tidligere Gausdals- minner. Boknemda har bestått

av Marit Hjelmstad, Guro Steine, Odd Arild Stubberud og Per Audun Øvstehage.

Det ble utgitt et temahefte om Gausdalskirkene i Minnesota, ført i pennen av Arne Halvorsen.

Fotograppa.

Fotograppa har fått inn flere tusen bilder i løpet av 2021, og det meste er scannet. Tor Korsvold leder grappa og har svært god hjelp av Lars Greadler og Åge Bakkestuen.

Arkiv.

Det kommer stadig inn nye arkiver, og i 2021 er det registrert inn hele 44 nye arkiver. Kjell Håkon Reistad styrer dette arbeidet.

Utvandrergrappa.

Utvandrergrappa har laget et Årsskrift både i 2020 og 2021 med historier om utvandrede gausdøler Disse fås kjøpt i Historielaget. Vi har i løpet av året fått inn mange gamle brev og annen informasjon. Vi jobber med å gå igjennom alt dette stoffet. Det jobbes også med en historie om utvandringa fra Gausdal til Nord-Amerika. Håpet er at den kan bli klar i løpet av 2023. Vi er fortsatt meget interessert i brev, bilder og historie om de som reiste.

Slekt og gardshistorie.

Grappa består av: Ivar Lauritsen – leder/skribent/innsamling av foto/dokumenter, Øystein Veisten – sekretær og språklig ansvarlig, Tor Kristian Nordvang – skribent og kilde/slekts spesialist, Jørgen Moen – skribent og kvalitetskontroll opp mot kilder, Jan Olav Skaug – skribent og kilde/slekts spesialist, Ole Johan Elvestad – fotoansvarlig, Svein Fyksen – skribent og innsamling av materiale, Tove Fjeldet – skribent og Ola Fjeldet – skribent.

I året som har gått har grappa hatt et aktivt år med møter og innsamling av stoff til bind 1 i Slekter og Gårder i Follebu/Østre Gausdal. Vi er godt i gang og i rute til å få ut første bind i løpet av høsten 2022. Bind 1 vil ta for seg Rusten, Halvorslien, Halvorslivolden, Brandsligårdene, Moen, Aulestad og Bø inkludert underliggende plasser. Det har kommet inn mye bilder og stoff fra disse plassene, og folk er veldig positive og

velvillige til å bidra så vi får et best mulig resultat. Vi har også begynt å samle inn bilder og stoff for flere bind i denne serien, som trolig vil bli utgitt i 8-10 bind for å dekke Follebu og Østre Gausdal. Så er det noen som har bilder og info fra gamle husmannsplasser, enten personer eller hus, så er vi veldig interessert i å få ta kopi av dette.

I løpet av året gikk Astrid Gilberg ut av gruppa, og ble erstattet av Tove og Ola Fjeldet. Jan Olav Skaug ble også med i gruppa. Gruppa vil ha bokmøter ca to ganger i måneden framover.

Det kan tilføyes at vi enda ikke har startet å jobbe med Vestre Gausdal. Jarle Bye og Magne Bårdslisens serie dekker en del av bygda, og vi vet ikke hvor mye mere de planlegger. Men, vi vil gjerne låne inn gamle bilder, gårdsarkiver, brev og annet som kan brukes i denne bokserien. Vi vil scanne materialet og levere det tilbake, selvsagt. For Vestre Gausdal så er foreløpig Auggedal, Nedre og Øvre Svatum mest interessant.

Ulsrud.

Sesongstart i mai med vårvask og klargjøring av tun og hus. Det siste innebar traktor på plass, grasklipperservice, reparert låvebru, rydda epletrenedfall og skifta vindusrute, utført av Kjell Håkon og Ole V. Avlingsveger rydda av Jan Ingar H. Og Ole Einar S. Utover sommeren kontinuerlig grasklipp og blomsterskjøtsel. Det ble start på folkevogna – veteran og 50 år – markert med bløtkake v/ Kjell Håkon, Ole V. og Johan H. Et av to hovedprosjekter var reparasjon av bu. Inventar fikk midlertidig plass i nytt telt. Med knekt ribbein leda Johan H. oppjekking, bøting av vegg og om- legging av gulv. Det andre storprosjektet var Operasjon Ulsrudseter med taktetting, felling av trær, gravning, pukking og grusing. Det innebar ei uke med betalt gravemaskinarbeid og gruskjøring v/Bjørnar Skare Medby + 1 hjelper. Kjell Håkon og Svein leda arbeidet. Det ble inngått avtale om 10 års utleie av setra. Flora Nine Tangelder og Eric Visser påbegynner seterdrift med geit og ysting.

På arrangementsiden starta sesongen med at Ole tok imot Råbleiggen MK. Deretter geleida Arne og Svein turgruppa Aktiv i 100, ellers Husflidslagets sommeravslutning. Maihaugens Venner på Gausdalsvisitt og enkelte spesialbestilte private besøk.

Ulsrudsøndagene var: 18. juli med maleriutstilling v/Liv Bjørge

Juritzen og Ingrid Granlien. Bok- presentasjon v/Øystein Bjørge, konsert v/Nina og Ola Fjeldet. 1. august med åpent museum og hovedvekt på omvisning. 15. august med Historielagets bidrag til 1000-årsjubileet for innføring av kristendommen i Gudbrandsdalen, tema kirkas betydning for utvandrerne til Amerika v/Torbjørn Greipsland og Arne Halvorsen. Sang og musikk Arnhild Vik og Ruth Olina Lødemel. Alle tre søndager med kaffe/biteti og Husflidslagets produkter og teknikker med pyntehandkleutstilling. Dugnadstimer kom opp i ca 575.

Tor Granly.

Svein Fyksen har vært en tur på Dokka og snakket med den utflytta gausdølen Tor Granly. De snakket bl.a. om skolegangen Tor hadde. Tor forteller:

«To årig privat realskole startet opp høsten 1944 i Holen (Trisnipp) med to lærere. Bjørn Midgard og en vestlending som het Jakob Grytten. De var ferdige på lærerskolen våren 1944. Bjørn underviste blant annet i matematikk og Jakob blant annet i norsk og tysk. Det var over 30 elever, og jeg, som da var ferdig på framhaldsskolen, fikk begynne der. Jeg bodde da like ved Holen. Våren 1945 braut freden laus. Vi skulle opp til eksamen i alle fag, og den våren skulle vi opp i sløyd. Vi hadde ei uke med sløyd med Bakkeli, men da freden kom, møtte Bakkeli opp med borse på skuldra. Han ble hentet og vi fikk beskjed om å gå heim.

Hausten 1945 vart det problemer. Grytten skulle begynne å studere igjen, for han var ikke helt ferdig med studiene sine. Elevtallet måtte reduseres til 15 for at Bjørn Midgard skulle greie alt åleine. Noen strauk og andre fikk begynne i 2. klasse på tre-årig realskole på Lillehammer av de 15 som måtte slutte. Vi som fikk fortsette, fikk et lite rom på Fjerdum skole.

Utpå etterjulsvinteren kom Bjørn en dag og fortalte at han hadde kommet inn på et tannlegestudium i USA. Dette var hans livs sjanse som han så inderlig ønsket. Vi fikk da en lærer fra Elverum som det ble avertert etter. Han var slik passe flink, men vi greide oss sjølve med lekser herfra til dit. Så kom det brev, antagelig fra fylkesskolesjefen. Han fortalte at vi måtte kvitte oss med denne, for han hadde vært

medlem av lærersambandet under krigen. Hvis vi ikke gjorde det, fikk vi ikke gå opp til eksamen. Torfinn Houmstuen var tillitsmannen vår og han måtte da si opp læreren. Dette gjorde han etter spisepausa, og vi andre måtte vente ute til oppdraget var utført.

Vi var nå uten lærer, men heldigvis slutta framhaldsskolen og Arbeidernes folkehøgskole til påske. Vi fikk da tak i Kristian Tordhol fra framhaldsskolen, som var veldig flink i matematikk, men han kunne ikke bokstavregning. Jon Fanavoll, som kom fra Arbeidernes Folkehøgskole, var også en veldig dyktig lærer. Vi fikk da en god skoletid etter påske. Hvem som fikk tak i lærere og hvor mye de måtte betale var utenfor mitt område.

Lærerne våre hadde hatt oss i så kort tid at de ikke ville være eksaminatorer. Både eksaminator og sensor kom fra Lillehammer. De kom søndag kveld, hadde elever oppe mandag, tirsdag og onsdag, og reiste så hjem. De gjorde det samme hver uke til de var ferdige med alle. En elev fikk særdeles i hovedkarakter, 13 fikk meget og 1 fikk tilfredsstillende.

Jeg husker navnene på de fleste elevene, Tormod Røyne, Vegard Nordal, Eldbjørg Avlund, ? Moe, Ruth Kirkebø, Torfinn Houmsstuen, Marit Staum, Stein Gjefsen, Trond Krokann, Tormod Skjerve, Ragnar Røed og Tor Granly. I tillegg var det tre andre som jeg ikke husker navnene på

Evenvoldsvea i Vestre Gausdal.

Garden Evenvold i Vestre Gausdal hadde tre husmannsplasser og et føderådsbruk i bakkene opp for garden. Av disse er det bare Evenvoldsvea, eller Svea i dagligtale, som fortsatt eksisterer. Det bodde folk her ved folketellinga i 1801, men vi vet ikke sikkert hvem det var. Antagelig kunne det være Amund Arnesen som bodde her sammen med familien. I 1865 er Peder Eriksen husmann her. Han var gift med Gunhild Larsdatter og de hadde 4 barn. Foreldrene til Peder bodde også her. Ti år senere var det fortsatt Peder som bodde her, og nå var bare 2 av barna fortsatt her. I 1900 var det Ole Gudbrandsen som bodde i Svea, med kone og 4 barn. Så ble husene stående tomme en stund før

Mathias og Jørgine kom i 1911. Husene var i en elendig forfatning. Torvtakket var langt fra tett, og golvet inne var råttent og hadde hull. Mathias fikk tak i noen gamle bord fra et annet gammelt hus, og fikk lappet sammen golvet slik at det gikk an å flytte inn. Huset var 6 x 6 meter, og her vokste det opp 7 barn. Etter som årene gikk ble husene reparert litt etter litt, og Mathias fikk bygd på. Svea var en liten og dårlig plass med lite dyrka jord, og det var ingen vei hit. Men Mathias brøt mye ny jord, og gjorde Svea til et lite, pent bruk. I 1952 fikk Mathias kjøpe plassen for kr. 5500,-. Vann var et problem, og det måtte bæres 150 meter i motbakke. I 1912 fikk Jørgine og Mathias tvillinger, men de døde med bare 11 dagers mellomrom. Magne, som var nr. 8 i søskenflokket, mente at de rett og slett svalt i hel. Jørgine skal ha vært sterkt underernært, og hadde sikkert ikke nok melk til de små. Arbeidsplikten til Mathias var slik: 18 dagers våronnarbeid, 18 dager i slåttet, 12 dagers høstarbeid og 18 dager om vinteren. Dessuten måtte han skjære 4 mål åker med sigd. I dag er det Arnfinn Libekken som eier Evenvoldsvea, men jorda ligger brakk.

Bli medlem i Gausdal Historielag! Kontingent kr. 200;- pr. år.

Gausdals Tidende nr. 1 går ut til alle husstander i bygda. Nr. 2, 3 og 4 sendes på e-post til våre medlemmer. Hvis du ikke allerede har sendt oss din e-post adresse så send en hilsen til post@gausdalthistorielag.no

Gausdal Historielag vil takke:

- de som støtter oss med sin Grasrotandel gjennom Norsk Tipping.
- for alle fotografier og arkiv som er kommet inn i 2021.
- for all støtte og interesse for vårt arbeid med å bevare bygdas historie.

Leder

Arne Halvorsen
post@gausdalhistorielag.no

Nestleder

Svein Fyksen
svfykse@online.no

Sekretær

Ivar Lauritsen
Iva-lau@online.no

Stvremedlemmer

Jørgen Moen
joergmoe@online.no

Lise Thingvald
thingvaldl@gmail.com

Inga Johanne Pighaug
kpighaug@bbnett.no

Ole Simen Finsveen
ole_simen@hotmail.com

Forretningsfører

Kjell Håkon Reistad
kjellrei@bbnett.no

Leder i bokutvalget

Marit Hjemlstad
marithjelmstad@hotmail.com

Boksalgsansvarlig

Ivar Wold
salg@gausdalhistorielag.no

Leder for fotoregistrering

Tor Korsvold
korsvold@bbnett.no

Leder for slektsgranskning

Gunnar Rundtom
grundtom@bbnett.no

Arkivar

Kjell Håkon Reistad
kjellrei@bbnett.no

Slekt og gardshistorie

Ivar Lauritsen
Iva-lau@online.no

Koordinator Ulsrudutvalg

Birgit Kraabøl
bkraabol@online.no

Skolemuseet

Torgun H. Maurset
torgmaur@online.no

Årsmøte

Årsmøte i Gausdal Historielag er den 13 mars kl. 19.00. Møtet blir i Ø.G. Prestegard, saker som ønskes tatt opp på møtet må sendes inn til styret innen 9. mars.

Styret

Medlemsmøter

Slektsgranskings- og fotomøter finner sted i våre lokaler i Prestegarden. I år står vi igjen med den 7. mars - 4. april - 2. mai - 13. juni - 3. oktober - 7. november og 5. desember

Kontoråpent

Onsdager fra kl. 16.00 til 18.00 er historielagets lokaler i Ø.G. Prestegård bemannet.

Velkommen innom for en prat, kjøp av bøker, se i biblioteket eller andre forespørslser.

*Vi har bøker til salgs i prestegarden.
Mange bøker til nedsatt pris!*

Levering av materiale til historielagets arkiv.

For å sikre forskriftsmessig avlevering og registrering anbefaler vi våre månedlige medlemsmøter eller direkte kontakt med arkivansvarlig, tlf. 900 66 640.

Ta en titt på vår hjemmeside
www.gausdalhistorielag.no
Følg oss også på Facebook

Vårt bankkontonummer er: 2003 20 08276

Adresse:

Gausdal Historielag
Voldsbruvegen 6 B
2651 Østre Gausdal